

1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-1>

УДК 339.977

Заяць О.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9904-8706>

Zayats Olena

Uzhorod National University

ЕКОНОМІКО-КОНКУРЕНТНЕ ДОМІНУВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів макроекономічних показників найбільших міждержавних інтеграційних об'єднань як суб'єктів глобального господарства. На основі економічних показників проводиться порівняльний аналіз за ступенем економічного впливу USMCA (нової угоди про зону вільної торгівлі між Сполученими Штатами, Мексикою і Канадою), ЄС (Європейського Союзу), АСЕАН (асоціації держав Південно-Східної Азії) та МЕРКОСУР (економічного союзу держав у Південній Америці). Увагу сконцентровано на обґрунтуванні світового економіко-конкурентного лідерства серед міжнародних інтеграційних угруповань в умовах асиметрії макроекономічних показників. З'ясовано, що нині за сукупним ВВП, а також ВВП на душу населення USMCA є наймогутнішим міждержавним інтеграційним об'єднанням.

***Ключові слова:** економіко-конкурентні відносини, міжнародна економічна інтеграція, USMCA, Європейський Союз, АСЕАН, МЕРКОСУР, глобальне господарство.*

Постановка проблеми. Міждержавні інтеграційні об'єднання стають геоекономічними лідерами. Вони через спільну діяльність країн-членів суттєво впливають на глобальне економіко-конкурентне середовище. Особлива роль належить домінуванню міжнародних інтеграційних угруповань у процесі розподілу як глобальної економічної, так і конкурентної сили між країнами-членами та їхньому позиціонуванню в міжнародних рейтингах, що вказує нам на необхідність моніторингу та ранжування міждержавних інтеграційних угруповань на кшталт національних економік окремих країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато досліджень у сфері міжнародних інтеграційних об'єднань концентрують свою увагу саме на вимірюванні ступеня їх інтеграції. Зокрема, вчені-економісти Х. Хух та К. Парк [1] розробили індекс, який включає 26 показників у шести аспектах регіональної інтеграції, таких як: торгівля та інвестиції, гроші та фінанси, регіональні ланцюги цінностей, інфраструктура та зв'язок, вільний рух людей, інституційна та соціальна інтегра-

ція. Використовуючи аналіз основних компонентів, щоб розділити вагу кожного показника, побудували субіндекси, а потім – загальний індекс. На прикладі Азії показали, що вона є відносно добре інтегрованою через розміри торгівлі, інвестицій та вільний рух людей, проте не так добре інтегрована за інституціями та соціальним виміром. Загалом Азія дещо інтегрована, ніж Південна Америка та Африка, але набагато менш інтегрована, ніж ЄС.

Інші економісти-міжнародники глибоко досліджують та аналізують країни-члени Європейського Союзу за їхнім рівнем міжнародної конкурентоспроможності, зокрема П. Анноні і Л. Дейкстра Л. [2] досліджують просторові варіації регіональних конкурентоспроможностей країн-членів ЄС порівняно із середнім показником угруповання та зауважують, що зберігаються значні регіональні відмінності, які не зменшуються в деяких країнах-членах Європейського Союзу.

М. Щепанський [3], аналізує еволюцію європейської конкурентної політики, яка охоплює всі форми торговельно-конкурентних відносин. Ціллю конку-

рентної політики ЄС є забезпечення правильного функціонування єдиного ринку, що загалом зводиться до забезпечення підприємствам можливості на рівних умовах конкурувати на ринках всіх країн-членів ЄС. Конкурентна політика охоплює широкий спектр сфер, таких як: антимонопольне законодавство і картелі, експертиза злиттів, державна допомога, лібералізація ринків і міжнародне співробітництво.

Європейські аудитори [4] розглядають правила конкуренції, які є надзвичайно важливими для належного функціонування єдиного ринку ЄС та гарантією, що компанії можуть вести бізнес на рівних умовах. Країни-члени застосовують правила конкуренції подібно. Л. Орловські [5] стверджує, що необхідна більш глибока інтеграція ринків ЄС для прискорення економічного зростання, та обґрунтовує, що збільшення загального портфеля капіталу та відношення боргу до ВВП в євронзоні сприяє зростанню реального ВВП, але ніхто з економістів-міжнародників не робить порівняльного аналізу основних макроекономічних показників міждержавних інтеграційних угруповань.

Формулювання цілей статті. Метою статті є ідентифікація основних макроекономічних показників для найбільших міждержавних інтеграційних об'єднань, а саме для USMCA, Європейського Союзу, АСЕАН, МЕРКОСУР, та їх порівняльний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у світі функціонують більше двадцяти міжнародних інтеграційних об'єднань, проте ми досліджуватимемо чотири найбільші, за формою інтеграції відмінні між собою:

- USMCA (угода між Сполученими Штатами Америки, Канадою та Мексикою про вільну торгівлю);
- АСЕАН (асоціація держав Південно-Східної Азії, 10 країн-членів);
- МЕРКОСУР (економічний союз 4 держав у Південній Америці);
- ЄС (економічне і політичне об'єднання 27 європейських країн).

Розглянемо основні макроекономічні показники міждержавних інтеграційних угруповань, які є об'єктом нашого дослідження, наведені у таблиці 1, на основі даних можна порівняти їх за економічним впливом у глобальному господарстві.

З таблиці видно, що сьогодні у світі за сукупним ВВП, а також ВВП на душу населення USMCA є наймогутнішим міждержавним інтеграційним об'єднанням (див. рис. 1) – це близько до 30% світового ВВП (\$86,6 млрд [10]), друге місце займає Євро-

пейський Союз, АСЕАН та МЕРКОСУР – третє та четверте місце відповідно.

Сполучені Штати Америки ініціювали як створення НАФТА, так і її модернізацію в USMCA, тобто світовий лідер економічного розвитку є зацікавленим у розвитку міждержавних економіко-конкурентних відносин. Однак поляризаційна дискусія навколо переговорів про USMCA говорить про те, що деякі американці ставлять під сумнів переваги, які отримує США завдяки угоді про зону вільної торгівлі. Є така думка, що ця торгова угода не вигідна для США і являє собою лише важіль тиску на сусідні країни. Однак це не так, а участь США в Північно-американській зоні вільної торгівлі принесла американському бізнесу колосальні вигоди, оскільки відсутність бар'єрів сприяла купівлі матеріалів і товарів з Мексики та Канади за більш вигідними цінами. Торгові зв'язки між країнами-членами стали рушійною силою до легальної міграції, бізнесу і гуманітарного співробітництва. З аналізу макроекономічних показників без сумнівів можна констатувати, що відкритий ринок сприяє національному процвітання, нарощує глобальну конкурентну силу США.

Зазвичай країни, які об'єднуються в міжнародні інтеграційні об'єднання, мають приблизно однакові макроекономічні показники та відповідні стартові умови. Проте цього не можна сказати про USMCA, оскільки країни-учасниці мають різний рівень економіко-конкурентного розвитку (рівень розвитку Мексики є значно нижчим за Канаду та США). На перший погляд здається, що ця угода є найбільш вигідною для Мексики, проте необхідно проаналізувати ВВП країн-учасниць USMCA, оскільки саме ВВП характеризує приріст економічного потенціалу будь-якого суб'єкта глобального господарства (див. табл. 2).

З таблиці видно, що з 1994 року (підписання Північно-Американської угоди про вільну торгівлю) по 2018 рік ВВП Мексики збільшився в 2,4 раза, ВВП Канади – в 3,1, а ВВП Сполучених Штатів – у 2,9 раза. ВВП Мексики на душу населення збільшився в 1,8 раза, Канади – в 2,1, а США – в 2,3. Проте, якщо проаналізувати збільшення експорту товарів і послуг у процентному відношенні до ВВП, то суттєво воно змінилося лише для Мексики – збільшилося в 2,8 раза, для Канади практично не змінилося за 24 роки – в 1994 році 33%, а в 2018 – 32%, щодо США, то зміни несуттєві – з 10% до 12%. Показники імпорту товарів та послуг, так само як і експорту, за 24 роки угоди сут-

Таблиця 1

Економічні показники міждержавних інтеграційних об'єднань

ОБ'ЄДНАННЯ	Територія (тис. км)	Населення (млн)	ВВП (трлн)	ВВП на душу населення (\$)
USMCA	21 776 000	492	23,517.00	39 492
EU	4 236 562	510,4	18,292.20	22 774
ASEAN	4 490 212	649,1	3,000.00	4 601
MERCOSUR	11 667 150	266,458	2,488.81	10 891

Джерело: розраховано автором на основі даних [6; 7; 8; 9]

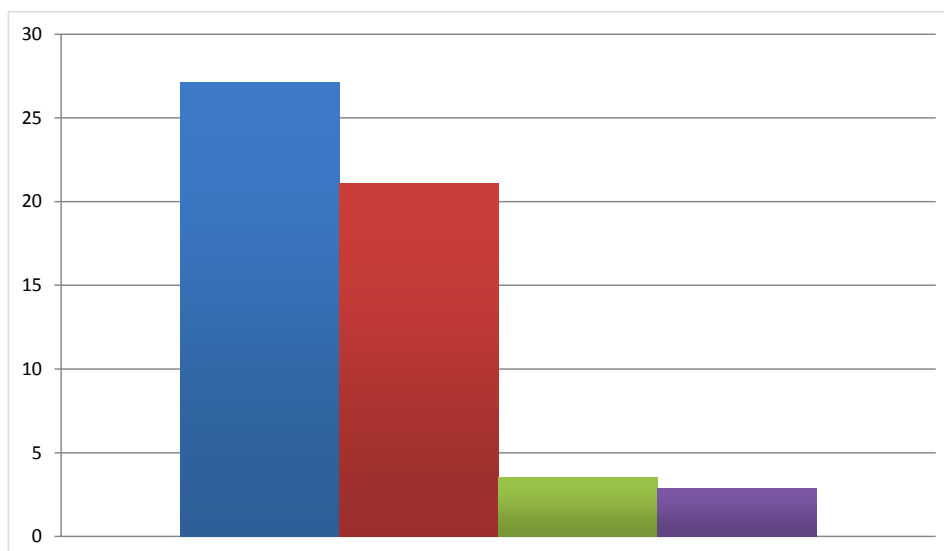

Рис. 1. ВВП міжнародних інтеграційних угруповань

Джерело: розроблено автором

тево зросли лише для Мексики – в 2,3 раза (розраховано за даними таблиці 2).

За роки існування угоди про зону вільної торгівлі США – Канада – Мексика цей союз країн нарощував свою як економічну так і конкурентну могутність. На прикладі USMCA ми можемо констатувати, що формалізація зони вільної торгівлі між США, Канадою та Мексикою збіглася з періодом сильного зростання всіх країн-членів. Відкритість до торгівлі та інтеграції привела до економічного процвітання на всьому північноамериканському континенті за рахунок більш доступних комерційних товарів та стабільного зростання виробництва, зайнятості та продуктивності праці. Крім того, північноамериканські компанії стали більш конкурентоспроможними на світовому ринку завдяки ефективності, створеній регіональними ланцюгами поставок.

У період з 1990 по 2016 рік річний експорт товарів та послуг серед країн-учасниць USMCA (трансформованої з НАФТА) реально збільшився втричі (з \$456 млрд до \$1,3 трлн). За цей самий період експорт товарів та послуг Північної Америки до решти світу збільшився на 140% (з \$770 млрд до \$1,85 трлн). Імпорт товарів

та послуг, що надходять у Північну Америку, зріс на 168% (з \$956 млрд до \$2,56 трлн) щорічно [12].

USMCA також є найбільшим за територіальними масштабами інтеграційним об'єднанням серед тих, які ми досліджуємо. Проте за чисельністю населення лідирує АСЕАН. Європейський Союз та МЕРКОСУР не займають панівних позицій за жодним з макроекономічних показників, за допомогою яких ми проводили порівняльний аналіз.

Висновки. З наведеного вище можна зробити такі висновки:

1) міжнародна економічна інтеграція сприяє національному процвітання країн-членів;

2) проведений аналіз на основі порівняння макроекономічних показників найбільших міждержавних інтеграційних об'єднань як важливих суб'єктів глобального господарства дає змогу стверджувати, що USMCA займає домінуючі економіко-конкурентні позиції, друге місце займає Європейський Союз, АСЕАН та МЕРКОСУР – третє та четверте місце відповідно;

3) за чисельністю населення найбільшою є Асоціація держав Південно-Східної Азії.

Таблиця 2

Економічні показники країн-членів USMCA (1994 і 2018)

КРАЇНА-ЧЛЕН	МЕКСИКА		КАНАДА		США	
	1994	2018	1994	2018	1994	2018
Населення (млн)	92	126	29	37	263	329
ВВП (трлн \$)	508	1,221	548	1,716	7,309	20,580
ВВП на душу (тис. \$)	5,499	9,678	19,914	42,281	27,777	62,516
Експорт (% від ВВП)	14%	39%	33%	32%	10%	12%
Імпорт (% від ВВП)	18%	41%	32%	34%	11%	15%

Джерело: [11, с. 4]

References:

1. Huh, H. & Park, C. (2018). Asia-Pacific regional integration index: Construction, interpretation, and comparison. *Journal of Asian Economics*, 54, 22–38. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2017.12.001>
2. Annoni, P. and Dijkstra, L. (2019). The EU competitiveness report 2019. Available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2019_03_rci2019.pdf (accessed: 29.05.2020).
3. Szczepański, M. (2019). EU competition policy: Key to a fair single market. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/642209/EPRS_IDA\(2019\)642209_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/642209/EPRS_IDA(2019)642209_EN.pdf) (accessed: 27.05.2020).
4. The European Court of Auditors (2018). Enforcement of EU competition policy. Available at: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/BP_COMPETITION/BP_COMPETITION_EN.pdf (accessed: 29.05.2020).
5. Orłowski, L. (2020). Capital Markets Integration and Economic Growth in the European Union. *Journal of Policy Modeling*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2020.03.012>
6. Villarreal, Angeles M. & Fergusson, Ian F. (2020). NAFTA and United-States-Mexico-Canada Agreement (USMCA). Available at: <https://fas.org/sgp/crs/row/R44981.pdf> (accessed: 28.05.2020).
7. European Union. Available at: <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/eu-cef.pdf> (accessed: 25.05.2020).
8. ASEAN Key Figures (2019). Available at: https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2019/11/ASEAN_Key_Figures_2019.pdf (accessed: 26.05.2020).
9. World Data Atlas MERCOSUR. Available at: <https://knoema.com/atlas/MERCOSUR/maps> (accessed: 27.05.2020).
10. Statistics Times. Available at: <http://statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php> (accessed: 26.05.2020).
11. Villarreal, Angeles M. & Fergusson, Ian F. (2020). NAFTA and United-States-Mexico-Canada Agreement (USMCA). Available at: <https://fas.org/sgp/crs/row/R44981.pdf> (accessed: 29.05.2020).
12. George W. Bush Institute. Thinking about global competitiveness. Available at: https://www.bushcenter.org/scorecard/integration/#?group=nafta®ion=North%20America&metric=trade_total&compare=trade_total (accessed: 03.06.2020).

ЭКОНОМИКО-КОНКУРЕНТНОЕ ДОМИНИРОВАНИЕ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ

Статья посвящена исследованию теоретических и практических аспектов макроэкономических показателей крупнейших межгосударственных интеграционных объединений как субъектов глобального хозяйства. На основе экономических показателей проводится сравнительный анализ степени экономического влияния USMCA (новое соглашение о свободной торговле между Соединенными Штатами, Мексикой и Канадой), ЕС (Европейского Союза), АСЕАН (ассоциация государств Юго-Восточной Азии) и МЕРКОСУР (общий рынок стран Южной Америки). Внимание сконцентрировано на обосновании мирового экономико-конкурентного лидерства среди международных интеграционных группировок в условиях асимметрии макроэкономических показателей. Выяснено, что на сегодняшний день по совокупному ВВП, а также ВВП на душу населения USMCA является мощным межгосударственным интеграционным объединением.

Ключевые слова: экономико-конкурентные отношения, международная экономическая интеграция, USMCA, Европейский Союз, АСЕАН, МЕРКОСУР, глобальное хозяйство.

ECONOMIC AND COMPETITIVE DOMINATION OF THE INTERGOVERNMENTAL INTEGRATION ASSOCIATIONS

Intergovernmental integration associations became geo-economic leaders. Through joint activities of member countries they have a significant influence on the global competitive and economic environment. International integration groupings have a particular role to play in allocation of both global economic and competitive power among countries and therefore of their positioning in the international ratings, and it points towards the necessity of the intergovernmental integration associations monitoring and ranking, apparently the national economies of specific countries. Despite the large number of scientific works relating to the study of various aspects of economic integration and disintegration processes, it must be stated, that international economists do not carry out the comparative analysis of the intergovernmental integration groupings' basic macroeconomic indicators. The purpose of this article is the identification of the key macroeconomic indicators of the largest intergovernmental integration associations such as USMCA (new free trade agreement between the United States of America, the United Mexican States, and Canada), EU (European Union), ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), MERCOSUR (South American Trade Bloc) and their comparative analysis. The article focuses on the study of theoretical and practical aspects of the macroeconomic indicators, of the largest intergovernmental integration associations, as global stakeholders. The author bases the world leadership among the international integration groupings in an asymmetric economic indicators environment context. Although, to date, according to the total GDP and GDP per capita USMCA is a powerful intergovernmental integration association, the European Union is in second place, ASEAN, MERCOSUR are ranked third and fourth respectively. USMCA is also the largest integration association among those we have been researching on the territorial scale. However, ASEAN is the first by population. The European Union and MERCOSUR do not take a position of dominance on any of macroeconomic indicators in which the comparative analysis was carried out.

Key words: economic and competitive relations, international economic integration USMCA, EU, ASEAN, MERCOSUR.